

EVCİLİK OYUNU (1964)

ADALET AĞAOĞLU (1929 – 2020)

Genel Bakış

Ağaoğlu'nun *Evcilik Oyunu* adlı tiyatro piyesi 1964 yılında İzlem Yayınları tarafından kitap halinde yayımlanmıştır. Yazarın söz konusu edilen tiyatro piyesi 1998 yılına kadar çeşitli tiyatro toplulukları tarafından on beş defa sahneye koyulmuştur. "Oyun, İzmir Devlet Tiyatrosu'nda, Ankara Devlet Tiyatrosu'nda ve çeşitli okul tiyatrolarıyla Ankara Üniversitesi DTCTF Tiyatro Araştırmaları Enstitüsü tarafından da sahneye konulmuştur. Prof. Özdemir Nutku yönetimindeki bu sahnelenişinde, oyun özerinde bir dramaturji çalışması da yapılmıştır" (Ağaoğlu 2005, 16). Toplamda altı tablodan oluşan tiyatro oyununda yazar, ataerkil geleneklerin baskın geldiği toplumdaki kadın-erkek ilişkilerindeki bozuk durumları ve kadın sorunsalını işlemiştir. Toplum ve mahalle baskısının hakim olduğu bir uzamda birey kendi kimliğini oluşturmakta ve özbenliğini yaşamakta güçlük çekmektedir. Dogmatik geleneklerin baskın geldiği ataerkil toplumda ötekileşen kişiler yalnızca kadınlar değildirler. Aynı şekilde erkekler de duygularını, dürtülerini ve özbenliğini özgürce yansıtmakta ve yaşamakta ciddi zorluklar yaşamaktadırlar. "(...) evli çiftler arasındaki sevgi ve ilişki bağını belirleyen toplumsal konular yaşam içinde ve hâkim söylemlerin çerçevesinde ele alınır ve söz konusu söylemler, bireyin kendi benliğini yok ederken kendine açtığı yerde, sonraki kuşaklara aktarılmayı bekleyen bir virüs gibi pusuda bekler. Kuşaklar arası sağlanan bu döngüde birey olarak ezilen ise hep kadın olur" (Akarkan 2013, 35).

Özet

Sesi hiç duyulmayan bir hakimın karşısında duruşmaları yapılan Kadın'la Erkek, aynı evde buldukları zamanlarda nefes alamadıkları gerekçesiyle boşanmak istemektedirler. Kadın'la Erkek kaç yıldır evli olduklarını, kaç çocukları olduğunu, birbirlerini sevip sevmediklerini, ebeveynlerinin hayatta olup olmadığını bilmemektedirler. Yargıç evli çiftin boşanmasına olumlu bakmaz fakat Kadın'la Erkek boşanamamaları durumunda öleceklerini söylerler. Evdeki havasızlıktan dolayı gece vakitlerinde kendilerini sürekli dışarıya atan çift, Bekçi'nin tanık olarak dinlenmesini ister. Yargıç Bekçi'nin mahkemeye getirilmesinin zaman alacağını söyler ve zamanda geriye dönüş gerçekleşir. Kadın adlı karakter Lale adlı küçük bir kız çocuğu olarak karşımıza çıkar. Evlerine misafirlige gelen Hasan adlı bir çocuk bacağına bir şey olduğunu düşündüğü için Lale'nin eteğini kaldırır. Annesi tarafından daima mahrem yerlerini erkeklerden gizlemesi konusunda tembih edilmiş olan Lale Hasan'ın bu hareketi karşısında ağlamaya başlar. Hasan tabancayla oynarken Lale bez bebekle oynamaktadır. Hasan ailesi tarafından ataerkil geleneklere uygun bir şekilde yetiştirilmektedir. Hasan yaramazlıklarının bedelini ödemezken Lale yaptığı en küçük haşarıklıkta cezalandırılır. Daha sonra Kadın karakterinin on beş yaşına geldiğini ve adının Çiğdem olduğunu görürüz. Ahmet adlı erkek karakter Çiğdem'den hoşlanmaktadır ve Ahmet Çiğdem'e defalarca çıkma teklif etmiştir. Fakat ailesi tarafından sürekli gözetilen ve korunan Çiğdem Ahmet'le görüşmeye cesaret edemez. Eve sekiz dakika geç gelen ve aşk romanı okuyan Çiğdem annesi tarafından azarlanır. Anne I Çiğdem'in kötü yola düşmesinden korkmaktadır. Ardından Kadın karakteri Nilüfer adıyla karşımıza çıkar ve yirmili yaşlarına gelmiştir. Nilüfer Ömer adlı bir gence aşık olsa da ailesi tarafından I. Misafir Kadın'ın oğluyula nişanlandırılmıştır. I. Misafir Kadın Nilüfer'in akşam vakitlerinde dışarıda gezinmesinden hoşlanmaktadır ve dünürüne bu hoşnutsuzluğundan bahseder. Nilüfer Ömer'le gizlice görüşür ve zorla nişanlandırıldığını ona anlatır. Ömer Nilüfer'e annelerinin de sevmediği erkeklerle evlendiklerini ve onların ömür boyu mutsuz olduklarını söyler. Ömer Nilüfer'e birlikte kaçmayı teklif eder. Bekçi aşık çifti parkta yakalar. Ömer'le Nilüfer kaçmaya yeltenseler de mahallenin gençleri tarafından yakalanırlar. Nilüfer'in babası kızının akşam vakitlerinde dışarı çıkmasına çok öfkelenmiş ve onu aramaya çıkmıştır. Ardından Kadın karakteri Kız adıyla karşımıza çıkar. Bir belediye memuruyla iki kez yan yana görülmüş olan Kız hiç tanımadığı belediye memuruyla evlenmek zorunda kalmıştır. Kız'ın annesi ve babası ailenin namusunu kurtarmaya ve mahalledeki dedikoduları sona erdirmeye çalışmaktadırlar. Anne IV Kız'ı sevmediği bir erkekle evlendirmek zorunda kaldığı için üzgündür. Baba IV ise Kız'a karşı oldukça

soğukkanlıdır. Belediye memuru olan Ali Kız'la evleneceği için oldukça heyecanlıdır. Zira hayatı boyunca herhangi bir kadınla düzenli bir ilişkisi olmamış ve kadınları yalnızca randevu evlerinde görmüştür. Kız'ı mutlu edip edemeyeceği konusunda düşüncelidir. Ardından düşün alayı kurulur. Parkta oturan iki erkek öğrenci gizlice ellerindeki dergideki çıplak kadın resimlerine bakmaktadırlar. Çocuklardan biri annesinin daha önce hiç aşık olup olmadığını merak eder. Diğer çocuk onun bu sorusuna güler ve kız lisesine gidip kızlara bakmak ister. Annesinin daha önce hiç aşık olup olmadığını merak eden öğrenci çocuk parkta asılı olan "Bu parkta kadınlar ve kızlar giremez!" yazılı levhayı asılı olduğu yerden aşağıya indirir. Ardından mahkemeye geri dönülür. Hakim Kadın'la Erkek'i boşamamıştır. Aslında Kadın'la Erkek birbirlerini sevmektedirler fakat toplum baskısı onları nefes alamaz ve evliliklerini devam ettiremez hale getirmiştir. Son sahnede Kadın'la Erkek'in boşanamadıkları için boğularak öldükleri anlaşılır. Kadın'la Erkek yargıca, kendileriyle uğraşmaya bir son vermesini ve asıl suçluların peşine düşmesini söylerler. Gardiyan kılığında sahneye giren Bekçi Kadın'la Erkek alıp götürü ve onları ayrı hücrelere kapatmak ister. Fakat ikisini aynı anda ayrı hücrelere kapatamayacağını anlayınca ortada kalakalır.

Kişiler

Kadın (Lâle, Çiğdem, Nilüfer, Yasemin) Oyunun başkarakterlerinden biri olan Kadın'ın, altı tabloda oluşan eserde hayatından bazı kesitler verilir ve her tabloda farklı isimlerle okurun/seyircinin karşısına çıkar. Toplum, mahalle ve aile baskısı nedeniyle özbenliğini özgürce yansıtamamış ve hayatını istediği gibi yaşayamamış olan Kadın, evli olduğu Erkek'i sevmesine rağmen onunla aynı ortamda bulunduğu zamanlarda nefes alamamaktadır. Bundan dolayı Erkek'ten boşanmak ister. Aksi halde nefessizlikten öleceğini söyler.

Erkek (Ahmet, Ömer, Ali) Tiyatro oyununun başkarakterlerinden biri olan Erkek'in hayatından bazı kesitler verilir ve her tabloda farklı bir isimle okurun/seyircinin karşısına çıkar. Ataerkil normların baskın geldiği bir toplumsal düzende özbenliğini özgürce yansıtamamış ve hayatını istediği gibi yaşayamamış olan Erkek, evli olduğu Kadın'ı sevmesine rağmen onunla aynı ortamda bulunduğu zamanlarda nefes alamamaktadır. Bundan dolayı Erkek Kadın'dan boşanması gerektiğini aksi halde nefessizlikten öleceğini söyler.

Anne (I, II, III, IV) Ataerkil normların baskın olduğu bir toplumsal düzende büyümüş olan Anne, pek tanımadığı hatta sevmediği bir erkekle evlenmek zorunda kalmıştır. Kendisine dayatılmış olan gelenekleri kızına da zorla öğretir. Namus ve edep gibi konularda kızını daima gözetir ve yönlendirir. Toplumun dayatmış olduğu normlar karşısında kendi kimliğine yabancılaşmış olan Anne kızının da aynı şekilde yetişmesi için elinden geleni yapar.

Baba (I, II, III, IV) Ataerkil toplumsal düzenin en önemli savunucusu ve koruyucusu konumundadır. Namus ve edep gibi konulara hayati derecede önem veren Baba, ailesine laf gelmemesi ve dedikodu konusu olmamak için sürekli olarak kızını dizginler ve var olan düzenin koruyuculuğunu yapar. Ailesine ve çevresindekilere karşı sürekli namus ve edep gibi konuları dikte etse de gizlice erotik dergiler okumaktadır ve evli kadınlara sarkıntılık etmektedir.

Bekçi Toplumda hüküm süren ataerkil düzenin en ateşli savunucusudur. Toplum tarafından sırtına yüklenmiş olan namus bekçiliği onun hayatındaki en önemli görevdir. Korumakla sorumlu olduğu parkta genç kızlarla genç erkeklerin görüşmelerine engel olabilmek için sürekli tetiktedir. Bekçi de her ne kadar gelenekçi ve tutucu bir karakter gibi görünse de aslında kadınlara zaafı vardır. Onun başkalarının birlikteliğine bu derece engel olmaya çalışmasının sebebi yalnızlığı ve kimse tarafından sevilmiyor oluşudur.

Misafir Kadın (I, II) I. Misafir Kadın ve II. Misafir Kadın adlı karakterler var olan ataerkil toplumsal düzenin en önemli güdümleyicisidirler. Tanımadıkları ve sevmedikleri erkeklerle ailelerinin zoruyla evlendirilmiş olan kadın karakterler, kendi mutsuzluklarını ve talihsizliklerini başkalarının da yaşamalarını isterler. Var olan düzenin içinde adeta casus görevi görürler ve bütün söylentiler kadın karakterler tarafından üretilip onlar tarafından yayılır. "Yetiştirilme tarzı ve gelenekçi aile yapısından dolayı günlük hayatta ev işleri dışında yapacakları başka işleri olmayan bu kadınlar, mahalle baskısının en önemli yaratıcıları olarak, çevre hakkında ayaküstü dedikodu yapmayı ve kendilerini bu şekilde ifade etmeyi oldukça severler. Eleştiride bulunma durumunu abartarak birer infaz kurulu haline gelen eserdeki kadınlar, dedikodusunu yaptıkları kişilerden bahsederken kendi temiz ve namuslu gençliklerini yâd etmekten büyük bir haz duyarlar" (Yolcu 2017, 80).

Öykü

Kadın'la Erkek'in Boşanmak İstemeleri Sıradan bir mahalle ortamının tasvir edildiği sahnede bir park, bank, ağaç, yıkık duvar, dörtyol ağzı ve apartmanlar vardır. Sahne ışıkları seyirciye doğru dönmüş olan Kadın ile Erkek'in üzerine odaklanmıştır. Tahta iskemlelerin üzerine oturmuş olan çift yargıç tarafından sorgulanmaktadır. Otuzlu yaşlarında olan Kadın'la otuz beş yaşlarında olan Erkek boşanmak istemektedirler. Yargıca ifade veren çiftin bellekleri adeta silinmiştir gibidir. Zira boşanmak istemelerinin sebebi aynı evde buldukları zamanlarda ikisinin de nefes alamıyor oluşudur. Çifte ne kadar süredir evli oldukları sorulur fakat ikili bu soruya kesin bir cevap vermekte oldukça zorlanır. En sonunda on yıldır evli oldukları konusunda anlaşılır. Kaç çocukları olduğu sorulduğunda yeniden ortak bir cevap verme konusunda anlaşamazlar. En sonunda iki çocukları olduğunu fakat evin havasızlığından dolayı ikisinin de ölmüş olduklarını söylerler. Kadın'la Erkek aynı evde buldukları zamanlarda nefes alamamaktadırlar. Bundan dolayı boşanmak isterler. Çift yargıçtan mahallenin bekçisini şahit olarak dinlemesini ister. Erkek'in evde bulunduğu zamanlarda nefes almakta zorluk çeken kadın gece vakitlerinde kendini sokağa atmaktadır. Aynı sorundan Erkek de mustarıptır. Bundan dolayı çift gece vakitlerinde birlikte sokakta dolaşmaktadır. Mahallelilerin ve bekçilerin onlardan şüphelenmeleri üzerine çift muhtardan zararlı kişiler olduklarına dair doğruluk kağıdı almışlardır. Yargıç Kadın'a neden evden kaçtığını ve başka bir sevdiğinin olup olmadığını sorar. Aynı soru Erkek'e de sorulur. Fakat Kadın'la Erkek daha önce başkasını sevip sevmediklerini hiç düşünmemişlerdir. Çift birbirini sevmektedir fakat aynı evde nefes alamamaktadırlar. Yargıç çifti boşamak istemez. Yargıcın bu isteği karşısında çift isyan eder ve evli kalmaları durumunda havasızlıktan öleceklerini söylerler. Kadın'la Erkek mahallenin bekçisinin tanıklığının dinlenmesini ister. Yargıç çifte bekçinin mahkemeye getirilmesinin zaman alacağını söyler. Kadın'a ebeveynlerinin hayatta olup olmadığı sorulur. Kadın yargıca ebeveynlerinin hayatta olduklarını fakat onların sağır olduklarını söyler. Erkek Kadın'ın yanlışını düzeltir ve ebeveynlerinin ölmüş olduklarını söyler. Kadın hatasını anlar ve yargıçtan özür diler. Yargıç, ebeveynlerinin hayatta olup olmadığını bile bilmeyen çifte kızar.

Kız ve Erkek Çocuğu Ayrımcılığı İkinci tablo aynı sahnede geçer ve Bekçi'nin parka sol taraftan türkü söyleyerek girdiği görülür. Söylediği türkünün içeriğinde kadınlar bir eşya olarak nitelendirilmektedir. Bu sırada dörtyol ağzından gelen gazeteci çocuk bir kadının kocası tarafından yatağında gazla yakıldığını duyurmaktadır. Sahnenin sağındaki oturma odasında bez bebeğiyle oynayan Laâe, bebeğine terbiyesizlik yapması durumunda onu kömürlükteki umacı babaya vereceğini söyler. Elindeki şekerlikle odaya giren Anne I Lâle'yi azarlar ve az sonra misafirlerin geleceğini söyler. Parkta gezinen Bekçi duyduğu sesin bir kızla oğlandan geldiğini sanır. Fakat yanıldığını anlayınca türkü söylemeye devam eder. Baba I gazeteci çocuktan çıplak kadın resimleri bulunan bir gazete satın alır. Anne I Lâle'ye, az sonra misafirlerin geleceğini ve ona uslu durması gerektiğini söyler. Ardından I. Misafir Kadın'la II. Misafir Kadın eve gelirler. I. Misafir Kadın'ın yanında oğlu Hasan da vardır. Kadınlar oturma odasına geçerler ve çocuklar başka bir odada kendi aralarında oyun oynamaya başlarlar. Kadınlar kocalarının ilgisizliklerinden ve sürekli uğraştıkları ev işlerinden yakınır. Devamlı olarak çocuk doğurmaktan da yorulmuşlardır. Lâle Hasan'a bez bebeğini, Hasan da Lâle'ye tabancasını gösterir. Hasan, bebekle oynayan Lâle'yi küçümser. Lâle'ye Hasan'ın neden bebekle oynamadığını anlayamaz. Hasan Lâle'ye erkek çocukların bebeklerle oynamayacaklarını onların yalnızca silahla oynayabileceklerini söyler. Annesi tarafından edepi olması ve sırlarını gizlemesi konusunda sürekli telkin edilmiş olan Lâle eteğiyle bacaklarını örtmeye çalışır. Lâle'nin bacağına bir şey olduğunu sanan Hasan Lâle'nin rızası olmadan onun eteğini kaldırır. Bunun üzerine Lâle ağlamaya başlar ve misafir kadınlar kendi aralarında olayla ilgili gizlice konuşurlar. II. Misafir Kadın I. Misafir Kadın'a Hasan'ın Lâle'nin eteğini kaldırdığını söyler. Misafir kadınlara göre Hasan cinsel azgınlığından dolayı Lâle'nin eteğini kaldırmıştır. Kocalarının kadın düşkünlüğünden yakınan kadınlar bu durumun kalıtımsal bir sorun olduğunu düşünürler. Ardından kadın karakterler kocalarının ilgisizliğinden ve ev işleriyle uğraşmaktan yeniden yakınır. Misafir kadınlara göre Anne I'in Lâle'yi dizginleyebilmesi için bir çocuk daha yapması gerekmektedir. Aksi halde onlara göre Lâle önüne geçilmez derecede şımarık bir kız olacaktır. Hasan oynadıkları oyunlarda ve konuşmalarda Lâle'ye üstünlük kurmaya çalışır. En sonunda Hasan Lâle'nin bebeğini onun elinden zorla almaya çalışır. Fakat bu girişiminde başarısız olunca ağlamaya başlar. Lâle Hasan'a bebeğini verir fakat Hasan bebeği Lâle'nin elinden almak istemez. Hasan yapmış olduğu yaramazlıkların karşılığında herhangi bir ceza almazken Lâle Anne I tarafından karanlık bir odaya kapatılmakla tehdit edilir.

Ataerkil Toplumda Lise Çağı Üçüncü tabloda da sahne aynı düzendedir. İlk tablodaki Kadın on beş yaşlarındadır ve üstünde okul önlüğü vardır. Kadın (Çiğdem) büfedeki dergileri incelemektedir. Bankta oturan on altı yaşlarındaki iki genç erkek tedirginlik içinde önlerindeki dergideki resimlere

bakmaktadırlar. Erkeklerin konuşmalarından çıplak kadın resimlerine baktıkları anlaşılır. Ardından ilk tablodaki Erkek on altı - on yedi yaşlarındaki haliyle büfedeki kızın yanına yaklaşır. Ahmet (Erkek) Çiğdem'e neden kaçtığını sorar ve günlerdir rüyasında onu gördüğünü söyler. Çiğdem Ahmet'in yanından uzaklaşmaya çalışır. Zira onunla birlikte görülmek istememektedir. Ahmet Çiğdem'e onu rüyasında kırmızı güller tutarken gördüğünü ve adını kuşlardan öğrendiğini söyler. Çiğdem Ahmet'in ilgisinden memnundur fakat onunla birlikte görünüp mahallelerin ağızına düşmekten çekinir. Ahmet Çiğdem'e onunla un fabrikasında görüşmek istediğini aksi halde hayatına devam edemeyeceğini söyler. Ardından Ahmet Çiğdem'in yanından uzaklaşır. Aşık bir çifti parkta görmüş olan Bekçi namus bekçiliği yapar ve gençleri namussuz olmakla itham eder. Evde pirinç ayıklayan Anne II Çiğdem'i endişe içinde beklemektedir. Baba II oğlu Ahmet'in karşısına çıkar ve kızlarla vakit harcadığı için onu azarlar. Baba II Ahmet'i hovardalıkla suçlar ve almış olduğu şeyleri eve götürmesini söyler. Ahmet Baba II'nin baskılarından oldukça bıkmıştır ve bundan dolayı fırsatını bulur bulmaz evi terk edeceğini söyler. Anne II Çiğdem'i endişe içinde karşılar ve ona sekiz dakika geç kaldığını söyler. Anne II Çiğdem'i sorgular. Çiğdem Anne II'ye okulun kütüphanesinden kitap aldığı için geç kaldığını söyler ve "İnsanları Seveceksin" adlı romanı gösterir. Kızının aşk romanı okuduğunu gören Anne II, onun namussuz bir kız olacağından korkar. Anne II Çiğdem'e çok kızar ve ağzından oldukça kötü sözler çıkar. Anne II Çiğdem'i babasına şikayet edecektir. Bir ziyaret sırasında Çiğdem misafirin anlattığı aldatma olayına güldüğü için babası tarafından azarlanmıştır. Çiğdem odasına gider ve annesiyle konuşmak istemez. Baba II Misafir Kadın II'yle yol üzerinde karşılaşır ve ona gülümser. Kadının çocuğuna sevgi sözcükleri söyler fakat sözlerinin asıl hedefi kadındır. Misafir Kadın II çocuğuyla birlikte Baba II'nin yanından uzaklaşır. Baba II de onlarla birlikte sahneyi terk eder.

Aile Baskısıyla Nişanlanma

Dördüncü tabloda sahne önceki üç tablodakiyle aynıdır. Akşam vakitlerinde dörtyol ağızındaki gazetecinin önünde Gazeteci Çocuk dağıtma kartonunun içine gazeteleri dizmektedir. Ellili yaşlarına gelmiş olan I. Misafir Kadın ıssız parka sahnenin sol dibinden giriş yapar. Gazeteci Çocuk, zıfak odasında kendini asmış olan yeni gelinin haberini duyurmaktadır. Parka gelen Nilüfer I. Misafir Kadın'la burun buruna gelir. I. Misafir Kadın ona Nermin Hanım'a gittiğini söyler. Nilüfer dikiş makinesinin iğnesinin kırıldığını ve yenisini alacağını söylese de I. Misafir Kadın onun akşam vakitlerinde dışarıda gezmesinden huylanmıştır. I. Misafir Kadın Nilüfer'e yatak çarşaflarının durumunu sorar. Nilüfer, çarşafları bitirdiklerini ve yastık kılıflarına geçtiklerini söyler. Bir hafta önce I. Misafir Kadın eczacı oğluna Nilüfer'i istemiştir ve kızın ailesi ikilinin izdivacına onay vermiştir. I. Misafir Kadın Nilüfer'e yeni bir manto almıştır. Yakın zamanda gelini olacak Nilüfer'in akşam vakitlerinde dışarıda bulunmasından hiç hoşlanmamıştır. I. Misafir Kadın Nilüfer'e işini halleder halletmez eve dönmesini salık verir. Ardından ikili ayrılır. Şekercinin oğlu Ömer parkta gazete okurken yanına Bekçi gelir. Bekçi Ömer'e parkta kızlarla buluşmaya bir son vermesini ve bunun namus meselesi olduğunu söyler. Ömer Bekçi'yi tersler ve Bekçi Ömer'in yanından uzaklaşır. Nilüfer gizlice Ömer'in yanına gelir. Nilüfer Ömer'e bir hafta önce ailesinin zoruyla hiç sevmediği bir adamla nişanlanmak zorunda kaldığını söyler. Ömer bu durum karşısında işyan eder ve Nilüfer'e kendisini sevip sevmediğini sorar. Soru karşısında utanç içinde kalan Nilüfer Ömer'in yanından ayrılmak ister. Fakat Ömer Nilüfer'i durdurur. Zira Ömer Nilüfer tarafından sevildiğini bilmektedir ve ona birlikte kaçmayı teklif eder. Gerekirse babasının isteğiyle başladığı ticaret okulunu bırakıp şekerçi dükkanında çalışmayacağını ve hukuk okuyacağını söyler. Fakat Nilüfer'in kiminle evleneceğine ailesi karar vermektedir. Bu sırada Anne III'le görüşen I. Misafir Kadın gelin adayının akşam vakitlerinde dışarıda gezinmesinden hiç hoşlanmadığını dolaylı yoldan dile getirir. Nilüfer'le şekerçinin oğlunun görüştüğünü mahallelilerden duymuştur fakat söylenen şeylerin dedikodu olduğuna inanmaktadır. Fakat yine de I. Misafir Kadın Nilüfer'in akşam vakitlerinde dışarıda olmasından hoşlanmamıştır. Anne III'e Nilüfer'in kulağını bükmesini söyler. Anne III I. Misafir Kadın'ın sözleri karşısında fenalık geçirir. Nilüfer'in ve kendilerinin namusa düşkün olduklarını söyler fakat özellikle böylesi zamanlarda kız çocuğu dünyaya getirmiş olmaktan pişmanlık duymaktadır. Baba III eve gelir ve Nilüfer'in dışarıda olduğunu öğrenince Anne III'e kızar. I. Misafir Kadın tarafından sözlü tacize uğraması üzerine namus düşkünü olan Baba III Nilüfer'i aramak için dışarı çıkar. Bu sırada Bekçi Nilüfer'le Ömer'i baş başa görüşürlerken yakalar. Bekçi onları karakola götürmek ister fakat iki sevgili parktan kaçarlar. Bekçi'nin düdüğünü çalması üzerine mahallenin kadınları ve erkekleri olaydan haberdar olurlar. Özellikle yaşlı kadınlar mahallede namusun kalmamış olmasından şikayet ederler. Mahallenin gençleri çifti yakalamayı başarırılar. Ardından Bekçi'nin düdüğü duyulur ve sahne ışıkları söner.

Aile Baskısıyla Evlenme

Beşinci tabloda sahne değişmemiştir. Yalnızca parka asılmış olan bir levhada "Bu park kadınlara ve kızlara yasaktır" yazmaktadır. Otuz beş yaşlarında olan I. Misafir Kadın'la II. Misafir Kadın dörtyol ağızında karşılaşırlar ve çocuklarını ellerinden tutarlarken sohbet etmeye başlarlar. Oturma odasında Anne IV Kız'a gelinliğini giydirmeye çalışmaktadır. II. Misafir Kadın

I. Misafir Kadın'a düğüne gittiğini söyler. Zira I. Misafir Kadın düğüne davet edilmemiştir. Söylentilere göre Kız babası tarafından bir belediye memuruna verilmiştir. Kızını zengin adaylara vermemiş olan babanın bir belediye memurunu damat olarak seçmiş olması tuhaf karşılanır. Söylentilere göre Kız'la belediye memuru birkaç defa görüşmüş hatta aynı evde baş başa bulunmuşlardır. Misafir kadınlar bir yandan Kız'ın namussuzluğunu çekiştirirlerken diğer yandan kendi namuslarını överler. İkisinin de evlilikleri oldukça mutsuzdur. Fakat onlar için namus mutluluktan daha önemlidir. Anne IV Kız'a duvağını takarken ağlar. Anne IV evlenirken annesi de kendisi gibi ağlamıştır. Yirmi üç yaşında olan Kız daha önce iki defa gördüğü bir adamla evlenmekten çekinmektedir. Kız Anne IV'e evleneceği adamı sevmese ne olacağını sorar. Anne IV Kız'a kocasını sevmek zorunda olduğunu söyler. Ardından Baba IV odaya girer ve Kız'ın hazır olup olmadığını sorar. Belediye memuruyla iki kez yan yana görülmüş olan Kız hakkında mahallede çeşitli dedikodular yayılmıştır. Kızını her şeyden sakınmış ve en iyi adaya vermek istemiş olan Baba IV, en sonunda dedikoduları bastırmak için kızını belediye memuruna vermek zorunda kalmıştır. Kız kendini defalarca savunmuştur fakat hiç kimse onun sözlerine itibar etmemiştir. Baba IV Kız'a eşini sevmesi gerektiğini ve artık kendi evinin ona kapalı olduğunu söyler. Gözyaşları içinde kalan Kız Baba IV'ün elini öper. I. Misafir Kadın'la II. Misafir Kadın geçenlerde Bekçi tarafından parkta yakalanmış olan sevgililer üzerine konuşurlar. Nilüfer'le Ömer'in yaşadıkları gazetelere haber olmuştur. Misafir kadınlar gazeteye çıkan kızın artık umumi evde çalıştığını düşünmektedirler. Oldukça kötü bir dönemde yaşadıklarını düşünen misafir kadınlar çocuklarına dikkat etmeleri gerektiğini söylerler. Çocukların birbirleriyle oyun oynadıklarını gören misafir kadınlar birbirlerine dikkatli olmalarını öğütlerler. Ardından otuzlu yaşlarına gelmiş olan Ali'nin arkadaşıyla dertleştiği görülür. Kız'la evlenecek olan Ali'nin daha önce hiç sevgilisi olmamış ve kadınları yalnızca umumi evlerde görmüştür. Daha önce bir kadınla hiç düzenli ilişki yaşamış olan Ali tedirgindir. Kız'la mutlu olup olmayacağını ve onu mutlu edip edemeyeceğini düşünür. Düğün alayında Baba IV'le Anne IV'ün konuştuğu görülür. Anne IV Ali'nin kadınların ruh halinden anlayan ve onlarla empati kurabilen bir insan olmasını diler. Zira kendi kocasında bu özellikleri hiç görememiştir. Parkta dergideki resimlere bakan erkek öğrencilerden biri annesinin daha önce hiç birisine aşık olup olmadığını düşünür ve bu düşünce ona komik gelir. Diğer öğrenci erkek bu düşünceye güler ve ardından kız lisesine gidip kızlara bakmayı teklif eder. Fakat annesinin daha önce aşık olup olmadığı konusunda derin düşüncelere dalan erkek öğrenci arkadaşını yanından kovar ve "Bu park kadınlara ve kızlara yasaktır!" yazan levhayı tekmeleyerek aşağıya indirir.

Kadın'la Erkek'in Havasızlıktan Ölmeleri Altıncı tablodaki sahne düzeni birinci tablodakiyle aynıdır. Kadın'la Erkek tahta iskemlelerin üzerine oturmuşlardır ve yüzleri yargıca doğru dönüktür. Sahne ışıkları çifti aydınlatmaktadır. Kadın'la Erkek yargıca birbirlerini ne kadar sevdiklerini anlatırlar. Fakat yargıç onları boşamadığı için ikisi de havasızlıktan ölmüşlerdir. Kadın'la Erkek neden öldüklerini hatırlamamaktadırlar. Başlangıçta Erkek'in Kadın'ı öldürdüğü düşünülür. Zira Kadın evdeki havasızlıktan dolayı sürekli evden kaçmıştır. Fakat bir süre sonra Erkek Kadın'ı sokakta ararken kendini öldürdüğünü hatırlar. Daha sonra çift aslında evdeki havasızlıktan dolayı öldüklerini düşünürler. Çifte göre evdeki havasızlığın sorumluları mahalleliler ve ebeveynlerdir. Evdeki havayı onların boşalttığından oldukça emindirler ve yargıca onları yargılaması gerektiği söylenir. Toplum baskısı nedeniyle hayatları zindana dönmüş olan bireyler yaşadıkları ortamda nefes alamadıkları için ölmüşlerdir. Bunu anlayan çift birbirine sarılır ve salonu terk eder. Onları gardiyan kılığına girmiş olan Bekçi karşılar ve onları hücrelerine götürür. Prosedür gereği evli olmalarına rağmen Kadın'la Erkek'in ayrı hücrelere yerleştirilmeleri gerekir. Çift ömürleri boyunca yaşamış oldukları toplum baskısından şakacı bir üslupla bahsederler. Çifti aynı anda hücrelerine götüremeyen Bekçi ne yapacağını bilemez bir halde ortada kalır. Erkek'le Kadın Bekçi'ye acıyan gözlerle bakarlar.

Temalar

Ataerkillik Toplamda altı tablodan oluşan tiyatro oyununda Kadın ve Erkek adlı karakterlerin hayatlarından farklı kesitler okura/seyirciye sergilenir. Toplum, mahalle ve aile baskısı nedeniyle özbenliklerini özgürce yansıtamamış ve duygularıyla tutkularını rahatlıkla hayata geçirememiş olan bireylerin bunalımlı ruh hali çeşitli açılardan eser boyunca işlenir. Özellikle kadınların gündelik hayatlarında gelenekçi toplumsal normlar yüzünden gördükleri baskı çeşitli durumlar ve olaylarla okurun/seyircinin gözleri önüne serilir. "Yazar bu eserinde feminist bakış açısını ve eleştirel tutumunu gözler önüne serer. Geleneksel tiyatro kalıplarının dışına çıkan soyut anlatım tarzıyla, ortak duygulara bağlı bir paylaşım hâli olan evlilik kurumunun zaman içerisindeki değişimini kaleme alır. Yazara göre neredeyse içi tamamen boşalmış olan bu kurumun bir çocuk oyunundan farkı kalmamıştır. Evli veya değil her yaşta kadının gündelik hayatında gördüğü toplumsal baskıyı ironik bir biçimde ele alan

yazar, çiftleri artık mutlu edemeyen ve onları aynı ev içerisinde dahi âdeta nefessiz bırakan evlilik kurumunu açık bir şekilde eleştirir” (Yolcu 2017, 52).

Evlilik Eserde rol oynayan kadın karakterlerin tamamı ailelerinin zoruyla hiç tanımadıkları ve dolayısıyla sevmedikleri insanlarla evlenmişlerdir. Aileleri tarafından kendilerine sürekli olarak evlendikleri erkeği ne olursa olsun sevmeleri ve ona hürmet göstermeleri gerektiği telkin edilmiştir. Kadın karakterler namusa fazlasıyla düşkünlerdir. Hatta misafir kadın karakterler namuslu olmanın mutlu olmaktan daha önemli olduğuna inanmaktadırlar ve bu düşüncenin en ateşli savunucusudurlar. Evli bir çift olan Kadın ve Erkek aynı evde buldukları zamanlarda nefes alamamaktadırlar. Bundan dolayı yarığın kendilerini boşamasını isterler. Kadın’la Erkek her ne kadar birbirlerini seviyor olsalar da toplum baskısı yüzünden hayatlarını özgürce yaşamamakta ve hislerini rahatça ifade edememektedirler. Duyguların ve eylemlerin sürekli gözetimde olduğu bir ortamda yaşamaya mahkum kalmış olan iki karakter belleklerini yitirmişlerdir. Hayattan hiçbir tat alamamakta yani nefes alamamaktadırlar. Tutkuların özgürleştiği bir toplumda insanoğlunun gerçek mutluluğa ulaşacağı ve evlilik kurumuna da gerek kalmayacağı savunulur.

Izdırap Duyguların, tutkuların, hislerin, düşüncelerin ve dürtülerin kesintisiz bir biçimde toplum tarafından baskılanması durumu karakterlerin özbenliklerini ve kişiliklerini ortadan kaldırmaktadır. Bu durum karakterlerin bunalımlı, mutsuz, depresif ve anomalik bir ruh haline bürünmelerine sebep olmaktadır. Dogmatik geleneklerden ve anelerden beslenen ataerkil toplumsal normlar bireylerin iç dünyalarını, dürtülerini, tutkularını, cinselliklerini ve düşünce dünyalarını baskı altına almaktadır. Bundan dolayı toplumu oluşturan bireyler zaman içinde kendi özbenliklerine yabancılaşır, ötekileşirler. Kendi özbenliğine yabancılaşmış olan Kadın ve Erkek aynı ortamda buldukları zamanlarda nefes alamaz hale gelmektedirler. Bir birey olarak kendini inşa edememiş olan Kadın ve Erkek kendi iç dünyalarında acı içinde kıvrılmaktadırlar. “Oyunda yer alan ebeveynler; direttikleri kurallar, çocuklarına aldıkları oyuncaklar ve uygun gördükleri davranış biçimleri sebebiyle evlatlarına daha küçük yaşlarda cinsiyetçi bir bakış açısı aşılamış olurlar. Bu durum ilerleyen yıllarda çocukların kendi benliklerini keşfedebilmeleri yolundaki en büyük engel olarak karşılına çıkar. Eserde annelerinin sohbetlere dalmasını fırsat bilen ve evcilik oynamaya başlayan çocuklar, oyun boyunca eşler arasındaki tartışmalardan ve anne babalarının birbirlerine uyguladıkları şiddetten bahsedip dururlar” (Yolcu 2017, 25).

Şiddet Ataerkil normların baskın geldiği bir toplumda bireyleri dogmatik geleneklere bağlı kalmaya zorlayan en işlevsel araç şiddettir. Özellikle eserde yer alan kadın karakterler geçmişte babaları tarafından ve daha sonra kocaları tarafından baskı altında tutularak kontrol altında tutulmuşlardır. Var olan düzeni, düşünce yapısını, geleneği ve normları içselleştirmiş olan kadın karakterler hayattaki en önemli insani değer namus olduğuna inanmaktadırlar. Fakat kadın karakterler için namus kavramı yalnızca kadın-erkek ilişkilerinden ve cinsellikten ibarettir. Babalar ve kocaları kadınları şiddetle ve korkuyla dizginlemeye çalışırken kendi doğasına zaman içinde yabancılaşmış olan anneler de kızlarını şiddet ve korkuyla dizginlemeye çalışırlar. Evli olmayan bir kadınla erkeğin birbirine yaklaşması var olan toplumsal düzende kabul edilebilecek bir durum değildir. Genç kızlara ve annelere uygulanan fiziksel şiddet toplum tarafından oldukça doğal karşılanır. Fakat genç kızlara ve erkeklere uygulanan asıl şiddet türü psikolojiktir.

Kişi İncelemesi

Kadın (Lâle, Çiğdem, Nilüfer, Yasemin) (Asosyal/Duygusal) Oyunun başkarakterlerinden biri olan Kadın’ın, altı tabloda oluşan eserde hayatından bazı kesitler verilir ve neredeyse her tabloda farklı isimlerle okurun/seyircinin karşısına çıkar. Toplum, mahalle ve aile baskısı nedeniyle özbenliğini özgürce yansıtamamış ve hayatını istediği gibi yaşayamamış olan Kadın, evli olduğu Erkek’i sevmesine rağmen onunla aynı ortamda bulunduğu zamanlarda nefes alamamaktadır. Bundan dolayı Erkek’ten boşanmak ister. Aksi halde nefessizlikten öleceğini söyler. Daha küçük yaşlarda kendisine mahrem yerlerini erkeklere göstermemesi ve erkek çocuklarının kendisinden daha üstün oldukları telkin edilmiştir. Erkek çocuklar yaramazlıklarının bedelini ödemezken Lâle hiçbir suçu olmamasına rağmen fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalır. Genç kızlık çağındaysa annesi ve babası tarafından sürekli gözetlenir ve kontrol altında tutulur. Bu yüzden Çiğdem hiçbir erkekle sağlıklı bir ilişki kuramaz ve devamlı korku içinde yaşar. Yirmili yaşlarına geldiğinde Nilüfer, hiç tanımadığı ve dolayısıyla sevmediği bir erkekle evlendirilmek istenir. Fakat Nilüfer Ömer adlı bir gence aşiktir. Parkta Ömer’le buluşan Nilüfer Bekçi’ye yakalanır. Mahallede çıkan dedikodular yüzünden evde kalır ve hatta bazı kadınlar kendi aralarında onun umumi eve düştüğünü konuşurlar. Daha sonra Yasemin, iki defa önünü

kesmiş olan belediye memuru Ali'yle mahallede yayılan dedikodular yüzünden evlenmek zorunda kalır. Anne IV ve Baba IV namuslarını kurtarmak için kızlarını Ali'yle evlendirmeyi kabul ederler. Baba IV Yasemin'e kocasını sevmesi gerektiğini ve evinin artık ona tamamen kapalı olduğunu söyler. Son sahnede Kadın'ın öldüğü görülür. Yaşadığı bunalımın sorumlularını ifşa eder yaşamış olduğu baskıyı alaya alır. Komşuları için dikiş dikerek aile ekonomisine katkı sağlamıştır. "Eserin ilk ve son tablosunda özel bir isim verilmeyen ve cinsiyetiyle seslenilen bu karakter üzerinden yazar, kadını meta olarak gören toplum bakış açısını simgelemektedir. Eserin diğer tablolarında farklı yaş ve isimlerle sahneye gelen kadın karakteri yaşanan olayların ne ilk ne de son örneği olacağını çarpıcı bir şekilde sahne düzlemine yansıtmaktadır" (Yolcu 2017, 59).

Bunalımlı Erkek'le birlikte yargıç karşısına çıkan Kadın, eşyle aynı evde bulunduğu zamanlarda nefes alamadığı için öleceğini söyler ve bundan dolayı boşanmak ister: "KADIN: Öyle ki Hakim Bey, ikimize de bir nefes darlığı geliyor. (...) KADIN: Evet efendim. Doğrudur söylediği... Bütün pencereleri ardına kadar açıyoruz da yine boğulur gibi oluyoruz" (Ağaoğlu 2005, 18).

Aşık Aslında Kadın evli olduğu Erkek'i sevmektedir. Fakat onunla aynı evde bulunduğu zamanlarda nefes almakta zorlanmaktadır: "ERKEK: Yanılıyorsunuz Hakim Bey... Biz birbirimizi seviyoruz. Elimizde olsa hiç ayrılmak istemezdim ama... Evlendiğimizden beri başımıza böyle garip bir hal geldi işte. KADIN: Tam kocamın söylediği gibi. Tek yalanı yok. Ne zaman birlikte evimize girsek, evin havası boşalıyor" (Ağaoğlu 2005, 18).

Şaşkın Yargıç Kadın'la Erkek'e çocukları olup olmadığını sorar. Zihni oldukça bulanık olan kadın çocuklarının olduğunu söyler. Fakat hayatta olduğunu söylediği çocukları evdeki havasızlıktan dolayı ölmüşlerdir: "KADIN: (Aynı şekilde) Çocuk mu? Dur bakayım... A, tabii... Var elbet. Sen de her şeyi unutuyorsun canım" (Ağaoğlu 2005, 19).

Endişeli Boşanamamaları durumunda çocuklarıyla aynı kaderi paylaşacağını düşünen Kadın geleceğinden endişelidir: "ERKEK: Bunu bilmeyecek ne var efendim. Havasızlıktan. Evimizin havası sürekli çekilmeye başlayınca, dayanamadılar. Ne olsa küçüktüler efendim. Biz büyükler gibi dayanıklı olmaları beklenemezdi... KADIN: Ayrılmazsak korkarım bizim de sonumuz bu olacak. Hakim Bey" (Ağaoğlu 2005, 19-20).

Mutsuz Erkek'le birlikte olduğu zamanlarda aynı evde nefes alamayan Kadın her gece kendini sokağa atmaktadır. Nefes alamamaktan dolayı zihni sürekli bulanık olan Kadın oldukça mutsuzdur: "KADIN: Doğrusunu isterseniz nedenini pek bilmiyorum. Kaçmadığımı sanıyorum. Bir de bakıyorum, kaçmışım... Kaçmak için kaçmıyorum anlaşılan. Kaçmak için kaçmıyorum da, kocamı bulmak için kaçıyorum. Yani, öyle sanıyorum. Diyeceğim efendim, bir de bakıyorum, kaçmışım. Gece, sokakta bekçiyi görüyorum da, kaçtığımı o zaman anlıyorum" (Ağaoğlu 2005, 21).

Şüpheli Ebeveynleri tarafından erkeklere karşı daima dikkatli olması ve kendini koruması telkin edilmiş olan Kadın karşılaştığı her erkeğe şüpheli bakmaktadır: "LÂLE: Saklıyorum işte... Annem diyor ki... Terbiyeli kızların her şeyi saklı olur, diyor... (Farkında olmadan hemen açılan dizini örter. Son derece çocuksu bir harekettir bu.)" (Ağaoğlu 2005, 34).

Ürkek Kendisine ilanı aşk eden Ahmet'e karşı ailesinden çekindiği için oldukça soğuk davranır: "ÇİĞDEM : (İrkilir. Ahmet'i görünce hemen bulunduğu yerden ayrılır, acele dört yol ağzını döner. Sahnenin sağ ortasına yürürken), Amaan! AHMET : (Hep onun peşinde, hep yarım metre uzaklıkta) Neden cevap vermiyorsunuz? ÇİĞDEM : (Korkuyla çevresine bakınır.) Rica ederim, peşimi bırakın" (Ağaoğlu 2005, 42).

Sitemkar Eserin son tablosunda yargıç karşısında kendini savunan Kadın gerçek suçluları ifşa eder. Başkalarının özel hayatına karışan ve yargısız infaz yapan toplum üyeleri birer suçludurlar: "KADIN : Düşünün Hakim Bey... Evimizin havasını çalanlar... Elbet biri çalıyordu evimizin havasını... Birbirimizi sevmemizi istemeyenler, evimizin havasını çalıyordu belki... Onlar öldürmüştür işte..." (Ağaoğlu 2005, 83).

Dürüst "KADIN : (Gitgide hırçınlaşır.) Hiç bile değil! Evet efendim. Ben şey oldum, olmasına... Çünkü annem hep, "Sen orospu olacaksın!" derdi. Babam da hep orospu olmamı isterdi. Eh, çünkü her baba gibi kızını paralı kocaya vermek isterdi tabii... Sağlıklarında yüzlerini ak edememiştin.

Öldüklerini bilince, bari tek dilekleri yerine gelsin, dedim. Elbette. Evlatlık görevimdi efendim” (Ağaoğlu 2005, 84).

Erkek (Ahmet, Ömer, Ali) (Asosyal/Duygusal) Tiyatro oyununun başkarakterlerinden biri olan Erkek'in hayatından bazı kesitler verilir ve her tabloda farklı bir isimle okurun/seyircinin karşısına çıkar. Ataerkil normların baskın geldiği bir toplumsal düzende özbenliğini özgürce yansıtamamış ve hayatını istediği gibi yaşayamamış olan Erkek, evli olduğu Kadın'ı sevmesine rağmen onunla aynı ortamda bulunduğu zamanlarda nefes alamamaktadır. Bundan dolayı Erkek Kadın'dan boşanması gerektiğini aksi halde nefessizlikten öleceğini söyler. Üçüncü tabloda Ahmet adıyla karşımıza çıkan karakter Çiğdem'e çıkma teklif eder. Ona şiirler yazar. Fakat Çiğdem aile baskısı nedeniyle Ahmet'ten uzak durur. Daha sonra Ömer ismiyle oyunda rol oynayan karakter Nilüfer'le görüşmektedir ve onunla evlenmek ister. Hukuk fakültesi okumak istemesine rağmen şekerçi dükkanı işleten babasının baskısı nedeniyle ticaret okuluna girmek zorunda kalmıştır. Nilüfer'le birlikte olabilmek için ticaret okulunu bırakıp hukuk fakültesine gitmeyi göze alır. Fakat toplum baskısı onlara ilişkilerini özgürce yaşamalarına izin vermez. Beşinci tabloda Ali ismiyle rol oynayan karakter belediye memurudur. Yasemin'in iki defa yolunu kesmiş ve onunla görüşmek istediğini söylemiştir. Bu olayın mahalleliler arasında dedikodu konusu olması üzerine Yasemin'in ailesi kızlarını Ali'ye vermeyi kabul ederler. Fakat hayatı boyunca hiçbir kızla düzenli bir ilişkisi olmamış olan Ali özgüvensizdir ve bir kadına nasıl davranması gerektiğini bilmemektedir. Ali Yasemin'i mutlu edip edemeyeceği konusunda şüphe duyar. Son tabloda otuz beş yaşlarında olan ve banka memuru olarak çalışan Erkek'in Kadın'ı desteklediği görülür. Erkek'in de Kadın gibi havasızlıktan dolayı zihni oldukça bulanıktır. Erkek de var olan toplumsal yapının kurbanlarından biri olmuş ve kendi özbenliğine yabancılaşmıştır. Kadın'a aşiktir fakat kendi özbenliğini keşfedebilmesi için ondan ayrılması gerekmektedir.

Bunalımlı Toplum baskısı nedeniyle kendi özbenliğini hiçbir zaman keşfetme fırsatı bulamamış olan Erkek, sevdiği kadınla evli olmasına rağmen onunla aynı evde bulunduğu zamanlarda nefes almakta zorlanır: “ERKEK: Evet efendim. İşte ben de onu anlatmaya çalışıyorum. Kaç kez ev değiştirdik. Hangisine girsek, girer girmez evin havası çekiliveriyor. KADIN: Öyle ki Hakim Bey, ikimize de bir nefes darlığı geliyor. ERKEK: İyi ama efendim, havasız bir yerde nasıl yaşanır? Siz olsanız yaşayabilir misiniz?” (Ağaoğlu 2005, 18).

Aşık Eşinden boşanmak istiyor olsa da Erkek, Kadın'ı çok sevmektedir: “ERKEK: Yanılıyorsunuz Hakim Bey... Biz birbirimizi seviyoruz. Elimizde olsa hiç ayrılmak istemedik ama... Evlendiğimizden beri başımıza böyle garip bir hal geldi işte. KADIN: Tam kocamın söylediği gibi. Tek yalanı yok. Ne zaman birlikte evimize girsek, evin havası boşalıyor” (Ağaoğlu 2005, 18).

Şaşkın Hakimin kendileriyle ilgili sorduğu en basit sorulara bile cevap veremeyecek kadar zihinleri bulanıktır: “ERKEK: (Yüksek sesle) On yıllık! On değilse bile dokuz buçuk olmuştur Hakim Bey. Çocuklarımız... (Usulca karısına) Sahi, çocuklarımız var mı? KADIN: (Aynı şekilde) Çocuk mu? Dur bakayım... A, tabii... Var elbet. Sen de her şeyi unutuyorsun canım” (Ağaoğlu 2005, 19).

Endişeli Çocukları evdeki havasızlıktan dolayı ölmüştürler. Kendisinin onlardan daha dayanıklı olduğunu düşünmektedir fakat onlarla aynı kaderi paylaşmaktan korkmaktadır: “ERKEK: Bunu bilmeyecek ne var efendim. Havasızlıktan. Evimizin havası sürekli çekilmeye başlayınca, dayanamadılar. Ne olsa küçüktüler efendim. Biz büyükler gibi dayanıklı olmaları beklenemezdi...” (Ağaoğlu 2005, 19).

Sitemkar Başlangıçta Kadın'ın evi neden sürekli terk ettiğine anlam verememiş olan Erkek daha sonra kendisi de aynı şeyi yaşamaya başlar. Bu durumdan dolayı yargıca sitem eder: “ERKEK: Dedim ya, bir uğursuzluk var bu işte, ama ne?. Önceleri neden kaçtığını ben de anlamıyordum. Müthiş öfkeleniyordum, Hakim Bey... Sonraları Baktım ki karım haklı. Hoş, gel zaman, git zaman, ben de dayanamadım... E, ne olsa ben erkeğim Hakim Bey... Daha dayanıklıyım havasızlığa. Ama kadın dediğiniz çocuksu bir şey...” (Ağaoğlu 2005, 21).

Cesur Oyunun üçüncü tablosunda Ahmet ismiyle rol alan karakter Çiğdem'e aşkını ilan eder: “AHMET: Günlerdir her okul dönüşü yolunuzu bekliyorum. Geceleri durmadan isminizi sayıyorum...” (Ağaoğlu 2005, 42).

Samimi Ahmet'in Çiğdem'e karşı beslediği duygular oldukça samimidir. Onu rüyalarında görür ve onun için şiirler yazar: “AHMET: Hayatımda sizden başka hiçbir kızı sevmedim. On yedi yıl ve şu

kadar aylık ömrüm boyunca ben hep sizi aramışım demek. Sahi ama, siz daha benim adımlı bilmiyorsunuz. Ahmet. Ne çirkin değil mi?" (Ağaoğlu 2005, 43).

Dürüst "Babam da bana hep "it" derdi. "İt olacaksın." Evet, haklısınız... Nerden aklıma geldi, bilmiyorum... Doğru, efendim. Bu nokta bence de karanlık. İşin başı hep havasızlıkta... Ama niye evimiz hep havasız kalırdı, orasını bilemiyoruz" (Ağaoğlu 2005, 84).

Bekçi (Kapalı/Asosyal) Toplumda hüküm süren ataerkil düzenin en ateşli savunucusudur. Toplum tarafından sırtına yüklenmiş olan namus bekçiliği onun hayatındaki en önemli görevdir. Korumakla sorumlu olduğu parkta genç kızlarla genç erkeklerin görüşmelerine engel olabilmek için sürekli tetiktedir. Bekçi de her ne kadar gelenekçi ve tutucu bir karakter gibi görünse de aslında kadınlara zaafı vardır. Onun başkalarının birlikteliğine bu derece engel olmaya çalışmasının sebebi yalnızlığı ve kimse tarafından sevilmiyor oluşudur. "Evcilik Oyunu'nda Bekçi, toplumun kendisine biçtiği namus bekçiliği görevini lâiyikıyla yerine getiren ve oyun boyunca geleneksel ahlak kurallarının dış mekândaki yansıması olan oyun kişisidir. Sorumlu olduğu parkı kendi namusu sayan bekçi, esas amacı her yaştan bireyin sosyalleşmesine hizmet etmek olan parkı gençlerden uzak tutarak mahallelinin ve işverenlerinin saygısını kazanabileceğine inanmaktadır" (Yolcu 2017, 75): "Bekçi: (Geçerken çocukların saçlarını okşar) Aferin aslanlarım, aferin! Çalışın ha. Ben çalışanları severim. Heytt! Parkımı nasıl adam etmişim! Gelsin de üstlerim görsün" (Ağaoğlu 2005, 76). Oyun boyunca genç ve olgun aşıkların parkta birlikte bulunmalarına engel olmaya çalışan Bekçi var olan toplumsal normların bekçiliği görevini üstlenmiştir. Fakat eserin sonunda onun aşıklara sürekli engel olmaya çalışmasının ve namusu savunmasının sebebinin kendi yalnızlığı ve kimse tarafından sevilmiyor oluşu anlaşılır. "Parkta, mahallenin namus bekçisi bulunmakta ve sürekli etrafı kolaçan etmektedir. Bekçi, namus düşmanlarının avcısıdır, ama söylediği türküde sevgilisini "dar bir sokakta kıstırdığını" söylemektedir" (Akarkan 2013, 52).

Muhafazakar Parktaki bir ağacın gövdesine genç bir kızın aşığı için not kazımış olduğunu gören Bekçi, ibreti alem olsun diye onu cezalandırmak için notu yazanı yakalamak ister: "Vay utanmaz, şillik vay! Şuna bak. Parkın namuslu ağacını aşk mektuplarına tahsis etmişler... Bi bilsem şu kız kimin kızı... Ehh!... Söylemeli ki babasına, kızına mukayyet olsun. El oğluyla mektuplaştığını duysa, kıtır kıtır doğramaz sanki. (Mektubu katlar. İç cebine koyar.) Vay gidi gençlik, vay!.. (Söylenerek çıkar.)" (Ağaoğlu 2005, 38-39).

Zalim Ahmet'in Çiğdem'e aşkını ilan ettiği sırada Bekçi yaşanan olaya şahit olur. Daha önce hiç sevilmemiş olan Bekçi genç aşıklara oldukça kızar: "Sizin ananız, babanız yok mu be? Defolun hürdan! Parkı bilmem neye çevirdiniz. Ne günlere kaldık yahu! Namus, şeref hak getire!.. Bu yaşta boynuzlu edecekler adamı! Oğlana bak yahu bacak kadar piç kurusu... "Seni seviyorum" diyor! "Seni seviyorum!" Söylerken benim yüzüm kızarıyor" (Ağaoğlu 2005, 44).

Maddiyatçı Babasının zoruyla ticaret okulunda okumak zorunda kalmış olan Ömer şeker dükkanı işletmek istememektedir. Bekçi Ömer'i anlamakta zorlanır ve duruma tamamen maddi açıdan bakar: "Yoğsa yok! Sen de ona gidiver. Ne çıkar? Hem şekerçilik kötü mü? Bayram gelir, şeker. Seyran gelir, şeker. Misafire şeker... Çocuk ister, şeker. İyi para var bu işte" (Ağaoğlu 2005, 53).

Kapalı Bekçi karakteri tecrübe ve eylemsel açıdan tamamen kapalı bir kişiliğe sahiptir: "Ne dedik sana? Babanın kıymetini bil, dedik. Aylardır gözlüyorum. İşin gücün serserilik. Yazık değil mi o babaya?..." (Ağaoğlu 2005, 54).

Uzlaşılmaz Başkalarının mutluluğuna tahammül edemeyen ve namus bekçiliğini kendine en önemli vazife edinmiş olan Bekçi uzlaşılmaz bir kişilik yapısına sahiptir: "BEKÇİ: Sizi namussuzlar sizi! Kendime boynuz taktırmam demedim mi? (Ömer'e) Tuh sana! Sözde şerefli bir babanın oğlu olacaksın" (Ağaoğlu 2005, 60).

Bilinçsiz Bekçi'nin kendine ait bir düşünce dünyası yoktur. Üstleri ona ne emrederse harfiyen yerine getirmeye çalışır. Halden anlamaz ve umursamaz bir karakterdir: "BEKÇİ: Kadınla erkeğin aynı koşuğa yatmaları yasak. KADIN: Ama biz evliyiz. Bir hücrede birlikte olmak için evlendik. BEKÇİ: Fark etmez. ERKEK: Hem de ölüyüz. BEKÇİ : Bana ne oğlum!... Mevzuat öyle diyor. Yürüyün hadi" (Ağaoğlu 2005, 86).

Dertli Başkalarına karşı fazlasıyla önyargılı ve kindar olan Bekçi mutsuzluğunu bu şekilde bastırmaktadır: “BEKÇİ: (Bir süre umutsuz, dinler. Sonra, banka oturur. Yapayalnız.) Ah!... Ah... (Yalnızlık-sevgisizlik söyleyen bir şarkı sürerken)” (Ağaoğlu 2005, 87).

Kaynakça

Ağaoğlu, Adalet. *Toplu Oyunlar I*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.

Akarkan, Serdar. «*Adalet Ağaoğlu'nun Tiyatrolarında Yapısalcı Eleştiri Uygulaması*.» Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.

Yolcu, Emre. *Adalet Ağaoğlu'nun Tiyatroları*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.